

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปการดำเนินการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ
  - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 36 คน
  - 1.2 ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 36 คนรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 72 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1 แบบสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน

2.2 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานของ

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

2.3 แบบวิเคราะห์เอกสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสำรวจข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์ และแบบวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.2 ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2537 ถึงเดือน มีนาคม 2537

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์เอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าร้อยละ หาค่าความถี่

5. การนำเสนอข้อมูล

เสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมาก จัดตั้งในช่วงก่อนมีแผนพัฒนาการศึกษาโดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ส่วนมาก จัดตั้งในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 1-4 โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและตอนเหนือส่วนมากจัดตั้งช่วงก่อนมีแผนพัฒนาการศึกษา เมื่อพิจารณาชั้นที่เปิดทำการสอนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมาก เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นก่อนประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ ส่วนมากเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นก่อนประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สำหรับอาคารเรียนพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมาก มีอาคารเรียนถาวรจำนวน 1 หลัง โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอส่วนมาก มีอาคารเรียนถาวร 1 หลัง ส่วนอาคารประกอบนั้นพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมาก มีอาคารอเนกประสงค์มีสภาพใช้งานได้ ส่วนมากไม่มีเรือนเพาะชำ ส่วนมากไม่มีโรงอาหารและมีส้วมใช้งานได้ สำหรับบ้านพักครูพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากไม่มีบ้านพักครู โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอส่วนมาก ไม่มีบ้านพักครู

เมื่อพิจารณาจำนวนครูพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากมีจำนวนครู 7 คน โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ ส่วนมากมีจำนวนครู 7 คน มีครูน้อยที่สุด 2 คน และมีครู มากที่สุด 9 คน สำหรับจำนวนนักเรียนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากมีจำนวนนักเรียนต่อครู 1 คน ในอัตราส่วน 11-15 : 1 คน

ส่วนภาษาท้องถิ่นพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากตั้งในชุมชนที่พูดภาษาเขมร โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และตอนกลางส่วนมากตั้งในชุมชนที่พูดภาษาเขมร ส่วนโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากตั้งในชุมชนที่พูดภาษาลาว

เมื่อพิจารณาด้านสภาพที่ตั้งพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากมีสภาพที่ตั้งเป็นที่ราบลุ่ม โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากมีสภาพที่ตั้งเป็นที่ราบสูง โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและตอนเหนือ ส่วนมากมีสภาพที่ตั้งเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนบริเวณที่ตั้งพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากตั้งอยู่ในหมู่บ้าน โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากตั้งอยู่ในหมู่บ้านส่วนโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากตั้งอยู่นอกหมู่บ้าน โดยส่วนมากตั้งห่างหมู่บ้าน 0.5 กิโลเมตร

เมื่อพิจารณาระยะทางจากโรงเรียนถึง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กร้อยละส่วนมากอยู่ห่างจาก สำนักงานการประถมศึกษา 20-40 กิโลเมตรและ 41-60 กิโลเมตร โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากห่างจากสำนักงานการประถมศึกษา 41-60 กิโลเมตรโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากอยู่ห่างจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 20-40 กิโลเมตร และโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือส่วนมากอยู่ห่างจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 61-80 และ

81-100 กิโลเมตร สำหรับระยะทางจากโรงเรียนถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากห่างจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 10-20 กิโลเมตร โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอตอนใต้ อำเภอตอนกลางและเขตอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากอยู่ห่างจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 10-20 กิโลเมตร ส่วนระยะทางจากโรงเรียนถึงศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนนั้นพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากห่างจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน 3-6 กิโลเมตร โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากอยู่ห่างจากศูนย์วิชาการโรงเรียน 3-6 กิโลเมตร และ 7-9 กิโลเมตร โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและตอนเหนือ ส่วนมากอยู่ห่างจากศูนย์วิชาการโรงเรียน 3-6 กิโลเมตร

สำหรับพื้นที่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพบว่า ส่วนมากมีพื้นที่ 5-10 ไร่ และ 11-20 ไร่ โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากมีพื้นที่ 11-20 ไร่ และ 41-50 ไร่ โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและอำเภอตอนเหนือมีพื้นที่ 5-10 ไร่ มีหน่วยงานอื่นตั้งอยู่ด้วย โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากในชุมชนมีหน่วยงานอื่นตั้งอยู่โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากมีหน่วยงานอื่นตั้งอยู่ คือ วัดหรือสำนักสงฆ์ โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากไม่มีหน่วยงานอื่นตั้งอยู่และโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากมีหน่วยงานอื่นตั้งอยู่ คือ วัดหรือ สำนักสงฆ์

2. สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากเป็นเพศชายมีอายุ 30-35 ปี มีอายุราชการ 11-15 ปี ตำแหน่งปัจจุบันเป็นครูใหญ่ มีระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน 1-5 ปี ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนแห่งนี้ 1-3 ปี วุฒิต่างการศึกษาสูงสุดปริญญาตรีมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ส่วนครูผู้สอนนั้นพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากเป็นเพศชายมีอายุ 36-40 ปี มีอายุราชการ 11-15 ปี ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบันมากกว่า 10 ปี ระยะเวลาปฏิบัติงานในโรงเรียนแห่งนี้มากกว่า 9 ปี วุฒิต่างการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสุรินทร์

3. การบริหารงานวิชาการ

การจัดการเอกสารหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาก จัดทำเอกสารหลักสูตร โดยได้รับจัดสรรจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เมื่อพิจารณา ตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ ส่วนมากได้รับจัดสรรจากสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอต้นสังกัด ส่วนการส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากส่งเสริม โดยให้มีการนำวัสดุหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และ ตอนเหนือส่วนมากส่งเสริม โดยให้มีการนำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนและจัด สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอน โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมาก ส่งเสริม โดยการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการใช้หลักสูตรและส่งเสริมให้มีการนำวัสดุ หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน สำหรับหนังสือแบบเรียนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ส่วนมากใช้หนังสือแบบเรียนของกรมวิชาการ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และตอนเหนือ ส่วนมากใช้หนังสือแบบเรียนของกรมวิชาการ และโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากใช้หนังสือแบบเรียนสำเร็จรูป RIT

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า ครูมีครู แผนการสอน หนังสือแบบเรียน และแบบฝึกหัด สำหรับสมุดบันทึกการสอนหรือแผนการสอนพบว่า มีทุกโรงเรียนโดยเป็นแบบ บันทึกที่ครูจัดทำขึ้นเอง สภาพการบันทึกนั้น ส่วนมากไม่เป็นปัจจุบัน

งานด้านการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาก จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน โดยครูจัดทำหรือจัดหาเอง ส่วนการส่งเสริมและ พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูโรงเรียนส่วนมาก ส่งเสริมและพัฒนาโดย จัดหาวารสาร หนังสือวิชาการให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

งานด้านสื่อการเรียนการสอนพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาก จัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยโรงเรียนจัดซื้อจากเงินงบประมาณ เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม อำเภอ พบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ ส่วนมากจัดหาสื่อการเรียนการสอนจัดซื้อด้วยเงิน งบประมาณ ส่วนการส่งเสริมการนำสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากส่งเสริมการนำสื่อโดยจัดให้มีศูนย์ หรือห้องบริการสื่อโดยเฉพาะ เมื่อพิจารณาตาม

กลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอส่วนมากส่งเสริมการใช้สื่อโดย จัดให้มีศูนย์หรือห้องบริการสื่อโดยเฉพาะ

การวัดผลและประเมินผลพบว่า การสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผลปลายภาคเรียนหรือปลายปี โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลโดยจัดทำร่วมกับกลุ่มโรงเรียน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่าโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอส่วนมากจัดทำเครื่องมือวัดผลและประเมินผลร่วมกับกลุ่มโรงเรียน

งานด้านห้องสมุดพบว่า การจัดหาหนังสือเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เข้าห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากจัดหาโดยวิธีการจัดซื้อด้วยเงินงบประมาณ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ ส่วนมากหาจัดซื้อโดยวิธีการจัดซื้อด้วยเงินงบประมาณ ส่วนการจัดกิจกรรมห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาก จัดกิจกรรมการประกวดเรียงความเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากจัดกิจกรรมการประกวดเรียงความ โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากจัดกิจกรรมประกวดเรียงความและการแข่งขันตอบปัญหาและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากจัดกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหา

งานการนิเทศการศึกษาพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมากมีกิจกรรมนิเทศเป็นการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่าโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากมีกิจกรรมนิเทศเป็นการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากมีกิจกรรมนิเทศเป็นการประชุมก่อนเปิดภาคเรียนและการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากมีกิจกรรมนิเทศเป็นการประชุมก่อนเปิดภาคเรียนและการให้คำแนะนําปรึกษา สำหรับการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากนิเทศภายใน โดยผู้บริหารนิเทศตามสะดวก ถ้าพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากนิเทศภายในโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศเดือนละ 1 ครั้ง/ชั้นเรียน โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางส่วนมาก นิเทศภายใน โดยผู้บริหารโรงเรียนนิเทศตามสะดวกและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากนิเทศภายในโดยผู้บริหารโรงเรียนนิเทศตามสะดวก

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า สมุดนิเทศมีทุกโรงเรียน ผู้นิเทศส่วนมากเป็นศึกษานิเทศก์อำเภอและประธานกลุ่มโรงเรียน เรื่องที่นิเทศส่วนมากเกี่ยวกับงานวิชาการ

งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานพบว่า แผนการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมากมีแผนเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอส่วนมากมีแผนเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ส่วนวิธีการติดตามประเมินผลการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาก ติดตามประเมินผลโดยวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ ส่วนมากติดตามประเมินผลโดยวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานส่งเสริมการสอนพบว่า กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมากจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และตอนเหนือ ส่วนมากจัดกิจกรรมอาหารกลางวัน โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและกิจกรรมอาหารกลางวัน สำหรับวิธีดำเนินการสอนซ่อมเสริม โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากมีวิธีสอนซ่อมเสริม โดยสอนซ่อมเสริมรายวิชาที่มีปัญหา เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมาก สอนซ่อมเสริมโดย สอนซ่อมเสริมรายวิชาที่มีปัญหา และสอนซ่อมเสริมเป็นกลุ่มโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง ส่วนมากสอนซ่อมเสริมโดยสอนซ่อมเสริมเป็นรายวิชาที่เป็นปัญหาและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ ส่วนมากสอนซ่อมเสริมโดยซ่อมเสริมในรายที่มีปัญหา และสอนซ่อมเสริมตัวต่อตัว

งานประชุมอบรมทางวิชาการ พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมาก ส่งเสริมโดยแจ้งข่าวให้บุคลากรทราบเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ มีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรเข้าประชุมทางวิชาการโดยการแจ้งข่าวให้บุคลากรทราบ ส่วนการจัดกิจกรรมต่อเนื่องเมื่อบุคลากรไปอบรม สัมมนาหรือศึกษาดูงาน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากให้ผู้เข้ารับการอบรมสัมมนาหรือศึกษาดูงานนำเสนอให้ผู้ร่วมงานทราบ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอตอนใต้ ส่วนมากให้ผู้เข้ารับการอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานรายงานให้ผู้บริหารทราบและนำเสนอให้ผู้ร่วมงานทราบโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง และตอนเหนือ ส่วนมากให้ผู้รับการอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานนำเสนอให้

ผู้ร่วมงานทราบและนำเสนอให้ผู้บริหารทราบ

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจนและมีแผนงานโครงการ กิจกรรมครอบคลุมทั้ง 6 งาน แผนปฏิบัติการประจำปีดังกล่าวมีการระบุข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและกำหนดแผนงานโครงการกิจกรรมไว้ชัดเจน ส่วนปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี โรงเรียนส่วนมากมีการกำหนดระยะเวลาเริ่มและสิ้นสุดการปฏิบัติงานและระบุกิจกรรมไว้ชัดเจน

ปัญหาการบริหารงานวิชาการจากการสัมภาษณ์พบว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรวมทั้งมีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ ขาดคู่มือครูหรือแผนการสอน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอส่วนมากมีปัญหาและปัญหาส่วนมาก คือ ขาดคู่มือครูหรือแผนการสอน ส่วนงานด้านการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรวมทั้งมีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ ครูใช้สื่อการสอนน้อย เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และตอนกลางส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมากคือ ครูใช้สื่อการสอนน้อย โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือส่วนมาก มีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ ครูไม่ครบชั้น สำหรับงานด้านสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรวมทั้งมีปัญหา และปัญหาส่วนมาก คือ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอ มีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณางานด้านการวัดผลและประเมินผลพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรวมทั้งมีปัญหาและปัญหาส่วนมาก คือ บุคลากรขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอตอนใต้และตอนกลาง มีปัญหาเหมือนกัน ปัญหาส่วนมาก คือ บุคลากรขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ มีปัญหาส่วนมาก คือ โรงเรียนไม่สามารถสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลด้วยตนเอง ส่วนงานด้านห้องสมุด พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรวมทั้งมีปัญหาในการดำเนินงาน ปัญหาส่วนมาก คือ หนังสือไม่เพียงพอ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ พบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้มีปัญหาส่วนมาก คือ หนังสือไม่เพียงพอ ไม่มีห้องสมุดเฉพาะและได้รับงบจัดซื้อน้อย โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและตอนเหนือ มีปัญหา ส่วนมากในเรื่องเดียวกัน คือ

หนังสือไม่เพียงพอ ส่วนงานด้านการนิเทศพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาก มีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศภายใน คือ ไม่มีเวลานิเทศ โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ มีปัญหา คือ ขาดเครื่องมือในการนิเทศภายในมากที่สุด โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง และตอนเหนือมีปัญหา คือ ไม่มีเวลานิเทศ มากที่สุด

เมื่อพิจารณางานการวางแผนดำเนินการด้านวิชาการพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมาก มีปัญหามากที่สุดคือไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหาเหมือนกัน คือ ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ สำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีปัญหาเป็นส่วนมากปัญหา มากที่สุด คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมโดยโรงเรียนทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหา มากที่สุด เหมือนกัน คือขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรม ส่วนงานการประชุมอบรมทางวิชาการพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีปัญหาเป็นส่วนมาก ปัญหามากที่สุด คือ โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนโดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหามากที่สุดเหมือนกัน คือ โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุน

4. การบริหารงานบุคลากร

การกำหนดความต้องการด้านบุคลากร พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กส่วนมากมีความต้องการ ครูผู้สอนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ดนตรี-นาฏศิลป์) โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีความต้องการเหมือนกัน สำหรับการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จัดครูเข้าสอนและมอบหมายงานตามความสามารถมากที่สุดมากที่สุด โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้ จัดครูเข้าสอนและมอบหมายงานตามความสามารถและตามความถนัดมากที่สุด โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลาง จัดครูเข้าสอนและมอบหมายงานตามความเหมาะสมมากที่สุดและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือ จัดครูเข้าสอนและมอบหมายงานตามความสามารถและความถนัด

สำหรับการจัดครูเข้าสอนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จัดครูเข้าสอนประจำชั้นทุกชั้นและสอนทุกวิชาในชั้นมากที่สุดโดยโรงเรียนทุกกลุ่มอำเภอจัดครูเข้าสอนประจำชั้นทุกชั้นและสอนทุกวิชา มากที่สุดเหมือนกัน

เมื่อพิจารณาการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากรพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กระบุว่าดำเนินการ โดยผู้บริหารโรงเรียนควบคุมการปฏิบัติงานด้วยตนเองมากที่สุด โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีการดำเนินการโดยผู้บริหารโรงเรียนควบคุมการปฏิบัติงานด้วยตนเองมากที่สุดเหมือนกัน สำหรับการพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากรพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร ด้วยการส่งเสริมความก้าวหน้า เมื่อมีโอกาสมากที่สุด โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและตอนเหนือและสร้างกำลังใจแก่บุคลากรต้องการส่งเสริมความก้าวหน้าเมื่อมีโอกาส

เมื่อพิจารณาการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับใช้วิธีประเมินโดยผู้บริหารสังเกตการปฏิบัติงานของครูมากที่สุด โดยโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้และตอนกลางดำเนินการมากที่สุดเหมือนกัน คือ ผู้บริหารสังเกตการปฏิบัติงาน ส่วนโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนเหนือดำเนินการโดยผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานของครู

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า แผนภูมิโครงสร้างการบริหารโรงเรียนมีส่วนมาก รูปแบบของแผนภูมิโครงสร้างจัดเป็นสายบังคับบัญชาตามงาน 6 งาน โดยมีผู้บริหาร งานบริหารและสมาชิกที่รับผิดชอบแต่ละงาน รายงานการประชุม โรงเรียนส่วนมากมีการประชุมครูทั้งโรงเรียน เรื่องที่ประชุมส่วนมากเป็นการประชุมเพื่อแจ้งข้อราชการ สมุดนิเทศมีทุกโรงเรียน ผู้นิเทศส่วนมากเป็นศึกษานิเทศก์อำเภอและประธานกลุ่มโรงเรียน เรื่องที่นิเทศส่วนมากเกี่ยวกับงานวิชาการ สำหรับสมุดค่าสิ่งพบว่ามีทุกโรงเรียน เรื่องที่ส่งส่วนมากเป็นการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่การเงิน พัสดุและเวรยาม รักษาความปลอดภัย

ปัญหาการบริหารงานบุคลากรจากการสัมภาษณ์พบว่า การกำหนดความต้องการบุคลากร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับมีปัญหาเป็นส่วนมาก ปัญหามากที่สุด คือ โรงเรียนขาดอัตรากำลังครู โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหามากที่สุดเหมือนกัน คือ โรงเรียนขาดอัตรากำลังครู ส่วนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับมีปัญหาเป็นส่วนมาก ปัญหามากที่สุด คือ บุคลากรมีน้อยต่างงานมีมาก โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหาเหมือนกัน สำหรับปัญหาการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กรับมากที่สุด คือ ไม่มีเครื่องมือในการควบคุม กำกับ

ติดตามและนิเทศ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอพบว่า โรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนใต้มีปัญหาส่วนมาก คือ ไม่มีเครื่องมือผู้บริหารไม่มีเวลาและไม่ได้อบรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนโรงเรียนในกลุ่มอำเภอตอนกลางและตอนเหนือ มีปัญหาส่วนมากเหมือนกัน คือ ไม่มีเครื่องมือ

ปัญหาการพัฒนาและสร้างรักษาบุคลากรพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณในการพัฒนา โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหาที่มากที่สุด สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีปัญหาเป็นส่วนน้อย ปัญหาที่มีมากที่สุด คือ ขาดเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอมีปัญหาเหมือนกัน

5. การบริหารงานกิจการนักเรียน

การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ในด้านการจัดหาเขตบริการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จัดกิจกรรมสำรวจนักเรียนที่จะเกณฑ์เข้าเรียนไว้ล่วงหน้ามากที่สุด รองลงมา คือ จัดทำเขตบริการไว้ชัดเจน การจัดทำสำมะโนนักเรียน ส่วนมากดำเนินการสำรวจเด็กที่จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการล่วงหน้า รองลงมา คือ การจัดทำทะเบียนสำมะโนนักเรียนสำหรับการเกณฑ์การรับเด็กเข้าเรียนนั้นดำเนินการสำรวจเด็กที่มีอายุครบเกณฑ์ รองลงมา คือ การประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อแจ้งประกาศการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนให้ผู้ปกครองทราบ ในด้านการติดตามเด็กขาดเรียน โรงเรียนติดตาม โดยครูประจำชั้นไปตามเป็นส่วนมาก รองลงมาคือ ให้เพื่อนนักเรียนไปตามส่วนมาก การติดตามเด็กย้ายโรงเรียนจะทบทวนหนังสือประสานงานกับโรงเรียน ที่รับนักเรียนโดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอปฏิบัติเช่นเดียวกันเป็นส่วนมาก รองลงมาคือ จัดทำทะเบียนเด็กย้าย การประชุมนิเทศผู้ปกครอง โรงเรียนส่วนมากจัดก่อนวันเปิดภาคเรียนที่ 1 โดยโรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอดำเนินการแบบนี้มากที่สุด เหมือนกัน รองลงมาคือ จัดในภาคเรียนที่ 1

กิจกรรมให้บริการนักเรียนพบว่า การบริการด้านสุขภาพ โรงเรียนส่วนมากจัดบริการโดย จัดยาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ในโรงเรียน รองลงมาคือ จัดส่งสถานพยาบาล และประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการป้องกันและรักษาพยาบาล สำหรับการจัดอาหารกลางวัน โรงเรียนส่วนมากจัดโดยให้นักเรียนนำห่อข้าวมาเองแล้วโรงเรียน

จัดเสริมให้ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอำเภอ โรงเรียนในทุกกลุ่มอำเภอปฏิบัติ เช่นนี้มากที่สุด เหมือนกัน รองลงมาคือนักเรียนหอข้าวมานเอง ส่วนด้านการบริการแนะแนว โรงเรียนจัดแนะแนวให้โดยให้ครูประจำชั้นแนะแนวมากที่สุด รองลงมา คือ เข็มวิทยากรภายนอกมาแนะแนวสำหรับการบริการนักเรียนขาดแคลน โรงเรียนส่วนมาก ดำเนินการโดยจัดเสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียนให้ รองลงมา คือ จัดหาเครื่องเขียนแบบเรียนให้ สำหรับการจัดหาทุนการศึกษา โรงเรียนส่วนมากไม่ได้ดำเนินการ ที่ดำเนินการนั้น จัดหาทุนโดยการขอรับบริจาคทุนการศึกษาจากหน่วยงาน ร้านค้า สมาคมต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมา คือ ขอรับบริจาคทุนการศึกษาจากหน่วยงาน

เมื่อพิจารณากิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนพบว่า กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย โรงเรียนส่งเสริมโดยจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน รองลงมา คือ จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้วมอบหมายงานให้ทำโดยมีหัวหน้าควบคุม ส่วนกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนส่วนมากจัดกิจกรรม การเดินแถวกลับบ้าน รองลงมา คือ เป็นระเบียบ การแต่งกาย การสร้างความสะอาด สำหรับกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนจัดเป็นสหกรณ์ร้านค้า นักเรียนดำเนินการ ครูควบคุมดูแล เป็นส่วนมาก รองลงมาคือ จัดสหกรณ์ร้านค้า ครูดำเนินการ ส่วนกิจกรรมแม่ไม้มวยไทย โรงเรียนส่วนมากไม่ได้ดำเนินการ ส่วนน้อยมีการดำเนินการโดยจัดกิจกรรมในช่วงเช้า ตอนกิจกรรมหน้าเสาธงเป็นส่วนมาก รองลงมาคือ จัดเสริมในชั่วโมงพลศึกษา ในด้านการส่งเสริมดนตรีไทยและฟ้งเพลงไทย โรงเรียนส่วนมากไม่ได้ดำเนินการ ในโรงเรียนที่มีการดำเนินการจะเป็นการจัดเฉพาะการฟ้งเพลงไทยเป็นส่วนมาก การจัดตั้งชุมชนหรือชมรมต่าง ๆ โรงเรียนไม่มีการจัดตั้งเป็นส่วนมาก ส่วนกิจกรรมกีฬานั้น โรงเรียนส่วนมาก จัดดำเนินการโดยการแข่งขันภายในกลุ่มโรงเรียน รองลงมา คือ จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันระดับอำเภอ/จังหวัด สำหรับกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนส่วนมากจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม การทัศนศึกษาโรงเรียนส่วนมากไม่ได้จัดกิจกรรม สำหรับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนนั้น โรงเรียนส่วนมากจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดและรักษาสาธารณสุขสมบัติ รองลงมา คือ ให้นักเรียนรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่าพบว่า การติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว โรงเรียนส่วนมากติดตามโดยการไปเยี่ยมเยียน รองลงมาคือ ติดต่อผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อทราบความเคลื่อนไหว การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า นั้นโรงเรียนส่วนมากไม่มีการจัดตั้ง สำหรับการสรรหาและยกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่นและชุมชน โรงเรียนส่วนมากไม่ได้ดำเนินการเลย

ปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาการดำเนินการกิจกรรมตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนนั้นพบว่า โรงเรียนส่วนมากมีปัญหาเกี่ยวกับเด็กย้ายติดตามผู้ปกครองไปหากินถิ่นอื่น รองลงมาคือ งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมน้อยและนักเรียนขาดเรียนบ่อย ส่วนการจัดกิจกรรมการให้บริการนักเรียนพบว่า โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมมีน้อย รองลงมา คือ ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้เต็มที่ สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีเงินโรงเรียนพบว่า โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมากคือ ไม่มีงบประมาณสนับสนุน รองลงมา คือ จำนวนเด็กมีน้อยการจัดกิจกรรมไม่เหมาะสม ส่วนการดำเนินการกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่าพบว่า โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ ขาดการติดต่อประสานงาน รองลงมา คือ ขาดการวางแผนกำหนดกิจกรรม

6. การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ

การบริหารงานสารบรรณ โรงเรียนส่วนมากมอบหมายให้ครูรับผิดชอบงานธุรการ รองลงมาคือผู้บริหารและครูช่วยกันดำเนินการ ส่วนการการรับส่งหนังสือ โรงเรียนส่วนมาก ครูธุรการเป็นคนปฏิบัติ รองลงมา คือ ผู้บริหารและครูธุรการช่วยกันดำเนินการ สำหรับการดำเนินงานทั่วไป โรงเรียนส่วนมาก แต่งตั้งเวรยามรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน รองลงมาคือ ประสานงานกับประชาชนในท้องถิ่นช่วยเหลือ

เมื่อพิจารณา การจัดทำ ควบคุม ดูแลเอกสารและหลักฐานต่างๆ โรงเรียนส่วนมากจัดทำเอกสารงานธุรการประจำชั้นโดยครูประจำชั้น เอกสารงานธุรการโรงเรียนให้ครูที่รับผิดชอบจัดทำ ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินและพัสดุ โรงเรียนส่วนมากได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมจากงบประมาณประจำปี รองลงมา คือ ชุมชนจัดผ้าป่าเพื่อช่วยโรงเรียน สำหรับการรับ-จ่ายเงินเดือนและเงินสวัสดิการอื่น ๆ โรงเรียนส่วนมากมอบให้

เจ้าหน้าที่การเงินปฏิบัติ รองลงมาคือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่การเงินร่วมกันปฏิบัติ ส่วน การเก็บรักษาเงิน โรงเรียนส่วนมากจัดเก็บโดยการนำฝากธนาคาร รองลงมาคือ แต่งตั้ง คณะกรรมการเก็บรักษา

จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า เอกสารหลักฐานประเภท สมุดประจำชั้น สมุดประจำตัวนักเรียน บัตรบันทึกสุขภาพ มีและเป็นปัจจุบันมากที่สุด ส่วนทะเบียนพัสดุ ครุภัณฑ์ และเอกสารการเงิน มีทุกโรงเรียนและส่วนมากเป็นปัจจุบัน สำหรับเอกสารธุรการของ โรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนมาก มีและเป็นปัจจุบัน

ปัญหาการบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุจากการสัมภาษณ์พบว่า การ ปฏิบัติงานธุรการ โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ การจัดเก็บหนังสือไม่เป็น ระบบ รองลงมาคือไม่มีเวลาปฏิบัติงาน ส่วนการดำเนินงานทั่วไป โรงเรียนส่วนมากไม่มี ปัญหา ที่มีปัญหาคือบุคลากรไม่พอในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือไม่มีผู้รับผิดชอบกิจกรรม สำหรับการจำทำ คววมคุม ดูแลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ โรงเรียนส่วนมากมีปัญหาเกี่ยวกับการ ไม่มีผู้จัดเก็บเอกสารและหลักฐาน รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บเอกสารหลักฐาน ไม่เป็นระบบ ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา คือ บุคลากรขาดความรู้ในงานที่ปฏิบัติ กับขาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ มากที่สุด รองลงมาคือการลง บัญชี ทะเบียน การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่เป็นปัจจุบัน

7. งานอาคารสถานที่

การจัดสร้างอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีการวางแผนการจัดสร้าง อาคารสถานที่ล่วงหน้าระยะยาว รองลงมาเป็นการกำหนดผังไว้เสนอคำของบประมาณ ส่วนการใช้อาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่โดยให้ บุคลากรร่วมกันวางแผนก่อนจัดกิจกรรม รองลงมาเป็นการวางแผนก่อนจัดกิจกรรม โดย ผู้บริหารเป็นผู้วางแผนและจัดทำแผนผังบริเวณโรงเรียน ห้องเรียนไว้ สำหรับการให้บริการชุมชนนั้น ส่วนมากโรงเรียนให้ชุมชนใช้ได้ทุกครั้งที่ชุมชนขอ รองลงมาเป็นการให้ ชุมชนใช้ได้บางโอกาส ส่วนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีการบำรุง รักษา แบ่งเขตนักเรียนรับผิดชอบดูแล สำหรับวิธีการระดับตมตงนั้น โรงเรียนส่วนมาก ระดับตมตงและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ต่าง ๆ โดยครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการ

รองลงมาคณะครูร่วมกันดำเนินการ ส่วนในด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากดำเนินการโดยจัดครูเวรควบคุมดูแลอาคารในเวลากลางคืน รองลงมาเป็นการจัดครูควบคุมการใช้อาคารสถานที่ในวันหยุดและจัดครูเวรกลางวัน สำหรับการประเมินผล การใช้อาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากไม่มีการประเมินผล โรงเรียนที่มีการประเมินผลนั้นส่วนมากจะประเมินเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา

ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่จากการสัมภาษณ์พบว่า การจัดสร้างอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมากคือไม่มีห้องจัดกิจกรรม รองลงมาคือ ไม่มีรั้วที่มั่นคง ส่วนการใช้อาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมากคือไม่มีห้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมา คือ ห้องเรียนไม่พอ สำหรับการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีปัญหา ปัญหาส่วนมาก คือ อาคารเรียนชำรุด ยากแก่การบำรุงรักษา รองลงมาคือ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการบำรุงรักษาอาคารและสถานที่ ส่วนในด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหา ส่วนน้อยมีปัญหา คือ ผู้รับผิดชอบดูแลไม่ทั่วถึง รองลงมาคือ ขาดระบบควบคุมดูแล สำหรับการประเมินผล การใช้อาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหา ส่วนน้อยมีปัญหาคือ การประเมินผลทำไม่ต่อเนื่องมีปัญหา รองลงมาคือ ขาดการวางแผนในการประเมิน

8. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การประชาสัมพันธ์ โรงเรียนส่วนมากประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนโดยจัดประชุมผู้ปกครอง รองลงมาคือ การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม ส่วนการให้บริการแก่ชุมชน โรงเรียนส่วนมากให้บริการแก่ชุมชนในด้านอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ รองลงมาคือ ให้คำแนะนำหรือปรึกษาหารือกิจกรรมของชุมชน โดยการวางแผนในการให้บริการแก่ชุมชนตามกำลังความสามารถของโรงเรียนและในกิจกรรมสำคัญ สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน โรงเรียนส่วนมากผู้บริหารและครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน รองลงมา คือ นานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน การพิจารณาเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนนั้น ส่วนมากเป็นกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ รองลงมา เป็นกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น ส่วนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ส่วนมากโรงเรียนเชิญชุมชนมาร่วมในกิจกรรม รองลงมาเป็นการเชิญชุมชน

มามีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมของโรงเรียน การเชิญชุมชนส่วนมากเรียนเชิญด้วยหนังสือ รองลงมาเป็นการเรียนเชิญผ่านนักเรียน บุคคลที่เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนส่วนมากเป็นกรรมการศึกษา รองลงมาเป็นผู้แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน สำหรับด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น โรงเรียนสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการสร้างกิจกรรมร่วมกันเป็นส่วนมาก รองลงมาเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มโรงเรียนในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นส่วนมาก รองลงมาเป็นการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำ

ปัญหาเกี่ยวกับบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากการสัมภาษณ์พบว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหาด้านนี้ มีปัญหาเพียงส่วนน้อยคือขาดงบประมาณสนับสนุน ส่วนการให้บริการแก่ประชาชน โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหามีปัญหาเพียงส่วนน้อยคือ บุคลากรไม่มีโอกาสให้บริการ สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหาด้านนี้ มีปัญหาเพียงส่วนน้อยคือ ไม่มีเวลาว่างตรงกับวันจัดกิจกรรม ส่วนในด้านการทำชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหาด้านนี้ มีปัญหาเพียงส่วนน้อยคือ ได้รับการช่วยเหลือจากชุมชนน้อย สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ในท้องถิ่น โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหาด้านนี้ มีปัญหาเพียงส่วนน้อยคือ หน่วยงานให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

1.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ได้รับเอกสารหลักสูตรโดยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่โรงเรียนสังกัดจัดสรรให้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร นพพลกรัง (2532) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีเอกสารหลักสูตรตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเจ้าสังกัดแจกให้ ส่วนการส่งเสริมและสนับสนุน การนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กลงจัดส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุหลักสูตร

และสื่อการเรียนการสอน ในด้านหนังสือแบบเรียนสำหรับนักเรียนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ใช้หนังสือแบบเรียนสำหรับนักเรียน ของกรมวิชาการ และแบบเรียน สำเร็จรูป RIT ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่จำเป็นต้องเปิดสอน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษา แห่งชาติ (2525) ได้กำหนดทางเลือกในการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก โดยใช้วิธีการใช้สื่อการเรียนโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน (RIT) ซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหา การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้มีคุณภาพ มากยิ่งขึ้นวิธีหนึ่ง ดังที่ ขอบ ภูมิตอง (2528) ได้ศึกษาปัญหาและรูปแบบเพื่อปรับปรุง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ของจังหวัดนครราชสีมาแล้ววิเคราะห์ว่า ควรใช้วิธีแก้ปัญหา 4 รูปแบบ คือ โครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน (RIT) การยุบรวม การเลิกล้มและ การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนสองกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบโครงการส่งเสริมสมรรถภาพ การสอน (RIT)

ด้านปัญหาจากการสัมภาษณ์พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน ประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ชาติคู่มือครูหรือแผนการสอนและขาดหนังสือแบบเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ภูเกียรติ มานพ (2529) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนสาขา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า มีปัญหา 61 ปัญหา ซึ่งรวมถึง ขาดเอกสารหลักสูตร คู่มือครู แผนการสอนด้วย นอกจากนี้ ยังสำรวจพบว่า โรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กทุกโรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ โดยเฉพาะ คู่มือครู หรือแผนการสอน หนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ วาสนา ฌ นคร (2532) ที่ศึกษาสุขภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาคือขาดงบประมาณสนับสนุนเอกสารหลักสูตรและสื่อไม่เพียงพอ กับความต้องการ ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อ

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ของผู้วิจัย ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก พบว่า เอกสารหลักสูตรที่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีอยู่ไม่เพียงพอกับ ความต้องการใช้ของครู หรือมีจำนวนจำกัด เอกสารบางอย่างไม่มีเลย การจัดหาเอกสาร หลักสูตร โรงเรียนจะรอให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดสรรมาให้ซึ่งจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนและ

หลักสูตรของหน่วยงานต้นสังกัด การเก็บรักษาและการใช้เอกสารหลักสูตรโรงเรียนจะมอบให้ครูผู้สอนรับผิดชอบในการจัดเก็บดูแลรักษาซึ่งก็เป็นไปตามสภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับจัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์น้อยมาก จึงไม่มีชั้นหรือตู้จัดเก็บ ส่วนการส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมาสามารถกระทำได้เพียงส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรด้วยตนเองและสร้างวัสดุหลักสูตรหรือสื่อการสอนเองตามความสามารถ โดยโรงเรียนสนับสนุนวัสดุสื่อตามงบประมาณที่ได้รับ

1.2 งานด้านสื่อการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จัดหาสื่อการเรียนการสอน โดยจัดซื้อจากเงินงบประมาณ ด้านการส่งเสริมการใช้สื่อในโรงเรียนส่งเสริมโดยจัดให้มีศูนย์หรือห้องบริการสื่อโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร นพพลรัง(2532) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงพบว่า วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่จัดหาซื้อโดยซื้อจากเงินงบประมาณที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดหาสื่อการเรียนการสอนจะจัดซื้อจากเงินงบประมาณที่หน่วยต้นสังกัดจัดสรรมา เพื่อให้โรงเรียนทุกโรงในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ตามระเบียบและข้อปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง

ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุ๊เกียรติ มาณพ(2529) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนสาขาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าโรงเรียนสาขาขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร นพพลรัง(2532) ที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้รับงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนน้อย ตามเกณฑ์ที่ต้นสังกัดกำหนดจัดสรรให้จึงไม่สามารถจัดซื้อให้เพียงพอได้ แม้ครูจะได้มีการผลิตสื่อขึ้นใช้เองบ้าง แต่ก็ไม่คงทนถาวรส่วนในด้านการส่งเสริมการใช้สื่อในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประสบปัญหาการไม่มีชั้น

เก็บหรือไม่มีห้องเก็บสื่อโดยเฉพาะ

1.3 งานด้านห้องสมุด ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จัดหาหนังสือ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เข้าห้องสมุด โดยการซื้อจากเงินงบประมาณ ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมนั้น พบว่า จัดกิจกรรมประกวดเรียงความเป็นส่วนมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าโรงเรียนประถมศึกษาใน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จะสนองต่อนโยบายการใช้ห้องสมุดของ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ที่กำหนดให้มีการประกวดห้องสมุดโรงเรียนดีเด่น ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ตั้งนั้น โรงเรียนส่วนมากจึงจัดกิจกรรมการเข้าห้องสมุด มีการแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการและที่พบมาก คือ การประกวดเรียงความใน กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ

ในด้านปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมห้องสมุด พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีหนังสือไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกร ไทยกส์(2523)ที่ศึกษาการบริหาร งานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดแพร่ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาอยู่ใน เกณฑ์มาก เกี่ยวกับห้องสมุด หนังสือและวารสารต่าง ๆ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ วิเชียร นพพลกรัง(2532) ก็สอดคล้องเช่นกัน โดยพบว่าหนังสือในห้องสมุดมีน้อย ที่เป็น เช่นนี้ เพราะว่าการจัดหนังสือเข้าห้องสมุด โรงเรียนจะใช้งบประมาณที่หน่วยงานต้น สังกัดจัดสรรให้และจะจัดสรรงบประมาณมากน้อยตามขนาดโรงเรียนซึ่งโรงเรียนขนาดเล็ก จะได้รับงบประมาณน้อย หนังสือและวารสารต่าง ๆ จึงมีน้อยไม่เพียงพอกับการบริการ

1.4 งานด้านการวัดผลประเมิน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ สร้างเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลปลายภาคหรือปลายปีโดยโรงเรียนจัดทำร่วมกับกลุ่มโรงเรียนในด้านปัญหานั้นพบ ว่า บุคลากรขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าใน การวัดผลประเมินผล คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้มีการประชุมตกลงร่วมกันในการสร้าง เครื่องมือวัดผลปลายภาคปลายปี เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่ไม่พร้อมในการจัดทำและช่วยใน การประหยัดด้านงบประมาณและด้านบุคลากร

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย พบว่า สภาพการวัดผล การตรวจสอบความรู้พื้นฐาน ของนักเรียนก่อนสอน การประเมินตามวัตถุประสงค์ในสมุดประจำชั้นและการนำผลไปใช้

ปรับปรุงการเรียนการสอน ครูปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ แต่มีปัญหาเรื่องเครื่องมือการวัดผลที่ใช้สะดวก ครูไม่เข้าใจวิธีสร้างเครื่องมือวัดการวัดผลประเมินผลตามแนวหลักสูตรละเอียด หยุ่มหิมเพิ่มภาระแก่ครูและมีความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยในด้านปัญหาที่พบว่าบุคลากรขาดทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผล

1.5 งานการนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จัดกิจกรรมนิเทศโดยการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมภพ อุณหชาติ (2535) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า กิจกรรมการนิเทศที่โรงเรียนจัด ลำดับที่ 1 คือ การให้คำปรึกษาแนะนำ ลำดับที่ 2 คือ การประชุมก่อนเปิดภาคเรียนส่วนการนิเทศภายในนั้น พบว่าผู้บริหารเป็นผู้นิเทศ โดยนิเทศตามสะดวกอย่างมีระบบ

ด้านปัญหาการนิเทศพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีเวลาพิเศษทั้งนี้จะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารต้องสอนประจำชั้นเหมือนกับครูผู้สอนเพราะครูมีน้อยจึงต้องปฏิบัติหน้าที่การสอนด้วย งานกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนก็มีมากเช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ การนิเทศภายใน คือ ปฏิบัติตามสะดวกไม่มีระบบ ส่วนรูปแบบการนิเทศนั้นส่วนมากจะเป็นการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารมีการนิเทศในหลายรูปแบบแต่ไม่เป็นระบบ เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูขณะรับประทานอาหารเที่ยงหรือขณะปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ส่วนการนิเทศที่เป็นระบบนั้น จะดำเนินการในรูปแบบการประชุมครูทั้งโรงเรียนเพื่อแจ้งข้อราชการแล้วมีการนิเทศการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยผู้บริหารสอบถามถึงสภาพและปัญหาในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่มอบหมายให้ครูหรือนุเคราะห์การรับผิดชอบ ทั้งนี้อาจทำให้ผู้รับผิดชอบเสนอความก้าวหน้าในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ต่อที่ประชุมครู ส่วนการนิเทศจากบุคคลนอกโรงเรียนนั้น กลุ่มโรงเรียนประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม ได้กำหนดกิจกรรมที่จะนิเทศไว้ชัดเจนเป็นโครงการนิเทศระดับกลุ่มโรงเรียน ส่วนมากกำหนดช่วงเวลาพิเศษภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในทุกกิจกรรม

1.6 งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน ผลการวิจัย พบว่าโรงเรียนมีแผนปฏิบัติการประจำปีและมีการประเมินผลการบริหารงานวิชาการโดยวิเคราะห์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับการวิเคราะห์และสำรวจเอกสารที่พบว่า โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมครอบคลุม ทั้ง 6 งาน ในด้านปัญหา พบว่า โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ วิเชียร นพพลกรัง (2532) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่นักวิจัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงพบว่า โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกโครงการ ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและบุคลากร ฉะนั้น ผู้บริหารจะเป็นผู้วางแผนคนเดียว บุคลากรไม่เข้าร่วมและเมื่อวางแผนเสร็จแล้วมักไม่ได้ปฏิบัติตามแผน จึงเป็นการวางแผนเพื่อให้มีแผนเท่านั้นสอดคล้องกับการสำรวจและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแผน ที่พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนเลยและจากการสัมภาษณ์ยังพบอีกว่า ครูผู้สอนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้รับงบประมาณในการดำเนินการต่าง ๆ จึงน้อย

1.7 งานประชุมอบรมวิชาการจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีการดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรมทางวิชาการโดยแจ้งข่าวให้ทราบ และเมื่อบุคลากรไปอบรมแล้วจะนำมาเสนอต่อเพื่อนร่วมงาน ส่วนด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนการประชุมอบรมทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสนับสนุนให้บุคลากรไปอบรมทางวิชาการนั้น โรงเรียนจะดำเนินการเมื่อได้รับหนังสือแจ้งให้ส่งบุคลากรไปอบรมตามโครงการที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดเท่านั้น โรงเรียนไม่สามารถจัดดำเนินการอบรมได้เอง เพราะขาดงบประมาณในการจัด สำหรับการอบรมทางวิชาการที่หน่วยงานนอกสังกัดจัด โรงเรียนจะแจ้งให้บุคลากรทราบเท่านั้น และจะสนับสนุนให้ไปราชการ ส่วนค่าใช้จ่ายให้เป็นเรื่องส่วนตัว

2. การบริหารงานบุคลากร

2.1 การกำหนดอัตรากำลังผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีการกำหนดความต้องการบุคลากร โดยต้องการบุคลากรเป็นครูผู้สอนในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ดนตรี-นาฏศิลป์) ในด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนขาดอัตรากำลังครูซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิดา วัชรกิจ

(2534) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดตากพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาขาดแคลนอัตราครูในทักษะ ของผู้วิจัย มีความคิดเห็นว่าการกำหนดความต้องการด้านบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กไม่สามารถกำหนดได้เอง การกำหนดความต้องการด้านบุคลากรเป็นหน้าที่ของ หน่วยงานต้นสังกัด โดยกำหนดเกณฑ์กรอบอัตราครูตามจำนวนเด็ก จากการสำรวจพบ ว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 1 โรง มีครูเพียง 2 คนเท่านั้นแต่เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 รวมมีจำนวนนักเรียน 19 คน โรงเรียนมีความต้องการ บุคลากรมาก แต่ไม่ได้รับการจัดสรรอัตราครูให้เลยเพราะมีนักเรียนน้อยหรือในโรงเรียน อื่น ๆ มีปัญหาด้านครูไม่ครบชั้นก็ยังคงเป็นปัญหาต่อไป แนวทางดำเนินการหน่วยงานต้น สังกัดควรจะมีวิธีการช่วยเหลือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยกำหนดกรอบอัตราครูลั งให้แก่กลุ่มโรงเรียนให้มีตำแหน่งเฉพาะเจาะจงลงโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งแต่เป็นกรอบ อัตราครูทั้งกลุ่มโรงเรียนแล้วให้กลุ่มโรงเรียนได้พิจารณาบริหารงานบุคลากรหรืออีกแนว ทางหนึ่งก็ด้วยการให้กลุ่มโรงเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จัดครูเข้าสอนประจำชั้นทุก ชั้นและสอนทุกวิชาในชั้นและมอบหมายงานตามความสามารถและความถนัดความสนใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูศรี อุดมกุศลศรี (2532) ที่ศึกษากระบวนการบริหารของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมที่นักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง พบว่า การบริหารงานบุคคล โรงเรียนจัดครูเข้าสอนตามมติที่ ประชุมและให้ครูเลือกตามความถนัดและความสนใจมากที่สุด เช่นเดียวกับ วนิดา วัชรกิจ (2534) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดตาก พบว่า การจัดครูเข้าสอนและ มอบหมายงานให้แก่ครู ใช้วิธีให้ครูเลือกตามความถนัดและความสนใจการแบ่งงานการสอน ให้ครู ใช้วิธีมอบหมายให้เป็นครูประจำชั้นสอนทุกวิชา ส่วนปัญหาพบว่าโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก มีบุคลากรน้อยแต่งานมีมากซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไกร ไทยกล้า (2523) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดแพร่พบว่า โรงเรียน ขนาดเล็กมีปัญหาอยู่ในเกณฑ์มากเกี่ยวกับจำนวนบุคลากรในโรงเรียนไม่เหมาะสมกับงานและ

ความไม่เพียงพอของห้องเรียน ห้องสมุด หนังสือและวารสารต่าง ๆ เช่นเดียวกับ วนิดา วัชรกิจ (2534) ที่พบคล้ายกันว่า ไม่สามารถมอบหมายงานได้เหมาะสมกับบุคลากร เพราะบุคลากรมีน้อยแต่งานมีมาก โรงเรียนขนาดเล็ก มีครูน้อยแต่มีงานหรือกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติมากเช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ จะต่างกันก็เพียงแต่ ปริมาณเท่านั้น ดังนั้นการจัดครูเข้าปฏิบัติงานและมอบหมายงานในภาระกิจหรือกิจกรรม ต่าง ๆ จำเป็นต้องให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดเพราะงานหรือกิจกรรมมากอย่างครูไม่มีความถนัดหรือสนใจง่าย แต่มีครูจำนวนน้อยจึงต้องรับผิดชอบคนหรือภาระกิจที่ตนไม่ถนัด ถ้าโรงเรียนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานหรือภาระกิจแล้ว ครูแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบงานหรือ ภาระกิจมาก ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เต็มที่

2.3 การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากร ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์มีการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากรโดยผู้บริหารเองทั้งนี้ เพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีบุคลากรน้อย การพบปะพูดคุยแนะนำกำกับปฏิบัติได้ง่ายและทั่วถึงบุคลากรคนหนึ่งรับผิดชอบ งานหลายอย่าง ผู้บริหาร จึงสามารถติดตาม กำกับและนิเทศบุคลากรได้พร้อมกันหลายงาน นอกจากนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมเองแต่ให้บุคลากรมีส่วนรับผิดชอบด้วย ส่วนด้านปัญหา พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ไม่มีเครื่องมือในการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมภพ อุณหชาติ (2535) ที่ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดกิจกรรมนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่าโรงเรียนส่วนมากมีปัญหา เกี่ยวกับขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่องรวมทั้งขาดเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ ที่พบเช่นนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีครูน้อย ผู้บริหารจึงใช้วิธีสังเกต แล้วใช้วิจารณ์ตามประเมินเพื่อดำเนินการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศมากกว่าสร้าง เครื่องมือหรืออาจเป็นการยุ่งยากในการสร้างเครื่องมือเพื่อควบคุม กำกับติดตามและนิเทศ

2.4 การพัฒนาและธำรงรักษามูลค่า ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์สร้างขวัญและกำลังใจใน กลุ่มบุคลากรด้วยการส่งเสริมความก้าวหน้าเมื่อมีโอกาสส่วนปัญหา พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กขาดงบประมาณในการพัฒนาสอดคล้องกับผลการวิจัยของรวิวรรณ อินทรักษา

(2533) ที่ศึกษากระบวนการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 1 พบว่าขาดงบประมาณสนับสนุนในการไปอบรมและจัดสวัสดิการ ในทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาและสร้างรักษาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้สามารถปฏิบัติงานอย่างดี มีประสิทธิภาพจะต้องมีการบำรุงรักษาและพัฒนาอยู่เสมอตามที่ หวน พิณรุพันธ์ (2528) กล่าวไว้ว่า การที่บุคลากรของหน่วยงานจะปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับการบำรุงรักษาและพัฒนาอยู่เสมอ การพัฒนาบุคลากรเป็นกิจกรรมสำคัญที่อาจทำทั้งบุคคลแต่ละคนและกระทำเป็นกลุ่มโดยการศึกษาอบรมดูงานการเข้าร่วมประชุมสัมมนาทั้งที่หน่วยงานจัดขึ้นเองและส่งเข้าร่วมโครงการที่หน่วยงานอื่นจัด นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า การที่จะสามารถรักษาบุคลากรที่มีไว้ได้ หน่วยงานอาจจำเป็นต้องจัดให้มีสวัสดิการและบริการด้านการสงเคราะห์ต่างๆ ให้เหมาะสมกับผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวและมีความคาดหวังว่า ถ้าหากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้รับงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรแล้วจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ไว้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.5 การประเมินผลปฏิบัติงานของบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีประเมินโดยผู้บริหารสังเกตการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่วนปัญหา พบว่า โรงเรียนขาดเครื่องมือในการประเมินทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จะใช้วิธีการสังเกตของผู้บริหาร โดยไม่มีเครื่องมือในการประเมิน ดังนั้น การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร อาจเกิดความลำเอียงและไม่ยุติธรรม ดังที่ Mcfarland (อ้างถึงใน อุทัย หิรัญโรต (2531) กล่าวว่า การประเมินบุคคลไม่มีมาตรฐานการวัดหรือไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้ประเมินจะใช้แต่ดุลพินิจของตนหรืออาศัยวิจารณ์ตามเป็นหลักการประเมินจึงอาจผิดพลาดได้ การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรมีความสำคัญยิ่ง ดังที่ อุทัย หิรัญโรต (2531) กล่าวว่า การประเมินบุคคลเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บังคับบัญชาจะช่วยสร้างเสริมการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดและการนำผลการประเมินไปใช้ในการพิจารณาความดีความชอบ มีเกณฑ์มีระเบียบในการพิจารณา แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จะเสียเปรียบโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ทั้งนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีครูน้อย ถ้าพิจารณาตามเกณฑ์กำหนด

ร้อยละ 15 จะทำให้โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กบางโรงเรียนที่มีครูไม่ถึงเกณฑ์เสียเปรียบ ซึ่งอาจทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ

3. การบริหารงานกิจกรรมนักเรียน

3.1 กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการสำรวจนักเรียนที่จะเกณฑ์เข้าเรียนไว้ล่วงหน้า จัดทำเขตนบริการไว้ชัดเจน ประสานงานผู้นำชุมชนเพื่อแจ้งประกาศการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ครูประจำชั้นเป็นผู้ติดตามเด็กขาดเรียน และปฐมนิเทศผู้ปกครองก่อนวันเปิดภาคเรียนที่ 1 ส่วนปัญหาพบว่า เด็กย้ายติดตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพอื่น งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมมีน้อยและนักเรียนขาดเรียนบ่อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิดา วัชรกิจ (2534) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด: การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดตาก พบว่า มีปัญหาเด็กขาดเรียนบ่อย เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ กู้เกียรติ มาณพ (2529) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า มีปัญหาเด็กขาดเรียนบ่อยทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองส่วนมากยากจนประกอบอาชีพในท้องถิ่นฝืดเคือง จึงย้ายไปประกอบอาชีพอื่น ทำให้นักเรียนต้องย้ายติดตามไปด้วย ซึ่งเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

3.2 กิจกรรมให้บริการนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีการจัดยาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ในโรงเรียนเพื่อบริการด้านสุขภาพ จัดส่งสถานพยาบาลและประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในการป้องกันและรักษาพยาบาล ส่วนโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนให้นักเรียนห่อข้าวมาแล้วโรงเรียนจัดอาหารเสริมให้ สอดคล้องกับการวิจัยของ จันทรา ธรรมรังสรรค์ (2529) ที่ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวันตรงกัน คือ วิธีการจัดอาหารกลางวันที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนโดยให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้านบางส่วนและโรงเรียนจัดบริหารบางส่วน สำหรับการแนะแนวนั้น ให้ครูประจำชั้นเป็นผู้แนะแนว และตัดเสื้อผ้าเครื่องเขียนแบบเรียน

เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน ส่วนการจัดหาทุนการศึกษา โรงเรียนส่วนมากไม่ได้ดำเนินการ สำหรับปัญหาในการจัดกิจกรรมให้บริการแก่นักเรียนนั้น พบว่า งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมมีน้อย และไม่สามารถจัดกิจกรรมได้เต็มที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระชัย ศรีเมือง (2532) ที่ศึกษาการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์พบว่า ปัญหาการดำเนินงาน มี 3 ด้าน คือ งบประมาณเพื่อการดำเนินงานไม่พอแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่พอ และ ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจน ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งโรงเรียนได้รับงบประมาณจำกัดไม่สามารถจัดได้เต็มที่ บางครั้งต้องอาศัยชุมชนช่วยเหลือ เรื่องงบประมาณ โดยการขอรับบริจาคซึ่งสามารถดำเนินการได้ในบางชุมชนเท่านั้น ในปัจจุบันหน่วยงานต้นสังกัดได้จัดสรรงบประมาณ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีโรคเรื้อรังมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานให้ได้รับประทานอาหารกลางวันทุกคน ซึ่งเป็นนักเรียนส่วนน้อย แต่นักเรียนส่วนมาก ครูต้องจัดบริการเช่นกัน การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กครูทุกคนต้องเสียสละและร่วมมือกันอย่างจริงจัง จึงจะเกิดประโยชน์ ส่วนการบริการด้านสุขภาพนั้นหน่วยงานต้นสังกัดจัดงบประมาณเพื่อจ่ายเป็นค่าขนส่งนักเรียนไปรักษา จึงไม่ค่อยมีปัญหา

3.3 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ส่งเสริมประชาธิปไตย โดยจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ส่งเสริมวินัยโครงการเดินแถวกลับบ้าน กิจกรรมสหกรณ์จัดเป็นสหกรณ์ร้านค้า นักเรียนดำเนินการ ครูควบคุมแม่ไม้มวยไทย จัดช่วงเข้าตอนกิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมจัดในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมกีฬาจัดร่วมกับกลุ่มโรงเรียน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์โดยพานักเรียนไปทำความสะอาดและรักษาสาธารณสุขสมบัติ ส่วนการส่งเสริมดนตรีไทยและฟ้งเพลงไทย และการจัดตั้งชุมชนหรือชมรมต่าง ๆ โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการเป็นส่วนมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เยื่อน ชูตินันท์ (2531) ที่ศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน และ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่ามีการจัดทำมากทุกกิจกรรม ยกเว้น การจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ และการสรรหาและการยกย่องคนดีเด่นประจำชุมชน มีการ

จัดทำน้อยและที่ไม่มีการจัดทำเลย คือ การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า ในด้านปัญหาพบว่า ไม่มีงบประมาณสนับสนุนและจำนวนนักเรียนมีน้อย การจัดกิจกรรมไม่เหมาะสมดังนั้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงจัดทำไม่เต็มที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กู้เกียรติ มาฉพ (2529) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงรายที่ พบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนได้เต็มที่ ส่วนปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุนนั้นเป็น ปัญหาในทุกกิจกรรม นอกจากนี้ยังพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีนักเรียนน้อยและมีครูน้อย ครูคนหนึ่งต้องรับผิดชอบในหลายกิจกรรม ทำให้การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เต็มที่ หรือบางโรงเรียนไม่ได้ดำเนินการกิจกรรมที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดให้ดำเนินการเลย

4. การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ

4.1 การบริหารงานสารบรรณผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มอบหมายให้ครูรับผิดชอบงานธุรการ โดยมีผู้บริหารช่วยดำเนินการ ส่วนปัญหาพบว่าการจัดเก็บหนังสือไม่เป็นระบบและไม่มีเวลาปฏิบัติงานทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีครูน้อยผู้บริหารต้องทำการสอนด้วยและมีงานที่ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในบางครั้งผู้บริหารไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ จะต้องมอบหมายให้ครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่แทนดังนั้นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสารบรรณผู้บริหารจึงมอบหมายให้ครูที่รับผิดชอบงานธุรการต้องมีความรู้ดังที่ หวน พิณรุพันธ์ (2528) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่งานสารบรรณจะต้องรู้ระเบียบงานสารบรรณและต้องตั้งใจปฏิบัติตามระเบียบและช่วยกันแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น และต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับงานสารบรรณให้เพียงพอด้วยจะดีมากเจ้าหน้าที่งานสารบรรณต้องรู้งานธุรการด้วย เจ้าหน้าที่งานสารบรรณต้องมีความรู้ภาษาไทยดี รู้จักตัวสะกด ตัวการันต์ วรรณ ตอนแม่ย่า ศัพท์และคำแปล านพยานุกรมหรือพจนานุกรมยิ่งมีความรู้ภาษาต่างประเทศด้วยยิ่งดีและรู้หลายภาษายิ่งดีมาก ต้องมีความละเอียดรอบคอบสุขุมและรวดเร็ว เจ้าหน้าที่งานสารบรรณต้องจัดระเบียบงานหนังสือให้เรียบร้อย สำหรับปัญหาการจัดเก็บหนังสือไม่เป็นระบบและไม่มีเวลาปฏิบัติงานซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กไม่มีแฟ้มหรือตู้จัดเก็บและผู้บริหารขาดการดูแลปล่อยปละละเลย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ควรมอบหมายงานสารบรรณให้ครูที่มีความรับผิดชอบและมีการบริหารเวลา เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประโยชน์สูงสุด

4.2 การจัดทำ ควบคุม ดูแลเอกสาร หลักฐาน ผลการวิจัยพบว่าเอกสารงานธุรการประจำชั้น ให้ครูประจำชั้นจัดทำเอกสารธุรการโรงเรียนให้ครูที่รับผิดชอบจัดทำที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดทำ ควบคุมดูแลเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ โรงเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ.2526 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ส่วนปัญหาจากการสัมภาษณ์พบว่าโรงเรียนไม่มีผู้จัดเก็บเอกสารหลักฐาน และการจัดเก็บเอกสารหลักฐานไม่เป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้รับจัดสรรครุภัณฑ์เกี่ยวกับการจัดเก็บเอกสารน้อยหรือไม่จัดเก็บเอกสารแล้ว ซึ่งเป็นผลให้การจัดเก็บเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ไม่เป็นระบบ

4.3 การปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินและพัสดุ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ได้รับงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จากงบประมาณประจำปี ส่วนการรับ-จ่ายเงินเดือนและเงินสวัสดิการอื่น ๆ เจ้าหน้าที่การเงินโรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนมากตั้งอยู่ในชุมชนขนาดเล็กที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ที่ประกอบอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี จึงขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน ฉะนั้น โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณประจำปีเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น ส่วนด้านการรับ-จ่ายเงินเดือนและเงินสวัสดิการอื่น ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่การเงิน โรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัตินั้น อาจเนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีครูจำนวนน้อย เงินเดือนและเงินสวัสดิการอื่น ๆ ก็มีน้อยด้วยผู้บริหารโรงเรียนจึงมอบหมายให้เจ้าหน้าที่การเงินโรงเรียนปฏิบัติแต่ก็อยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนตามระเบียบ ปัญหาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กบุคลากรขาดความรู้ในงานที่ปฏิบัติกับขาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สว่าง เชิงชั้น(2527) ที่ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับงานบริหารในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 6 พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นมีปัญหามาก คือ การขาดแคลนบุคลากรที่เหมาะสมกับการบริหารงานกิจการนักเรียน การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนขาดแคลนงบประมาณค่าวัสดุไม่เพียงพอที่จะจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน

5. งานอาคารสถานที่

5.1 การจัดสร้างอาคารสถานที่ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ศึกษานานาชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีการวางแผนการจัดสร้างอาคารสถานที่ล่วงหน้าระยะยาวและเป็นการกำหนดไว้เสนอค่าของงบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติ ขาดแคลนอาคารเรียนอาคารประกอบจึงมีการกำหนดแผนการจัดสร้างอาคารไว้ในระยะยาว โดยเสนอค่าของงบประมาณไว้เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการจัดสร้างอาคารสถานที่ตามเกณฑ์ที่เหมาะสม ส่วนปัญหา พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติไม่มีรั้วที่มั่นคงและขาดแคลนอาคารเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2525) ที่ พบว่า อาคารเรียน อาคารประกอบและครุภัณฑ์ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนมากจะมีห้องเรียนของอาคารไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะต้องจัดสวนตามหลักสูตรไม่มีโรงอาหารหรือโรงฝึกงานและครุภัณฑ์ประเภทเครื่องอัดสำเนา เครื่องพิมพ์ ตัดและจักรเย็บผ้า เช่นเดียวกับ การสำรวจข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติมีอาคารเรียนเก่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดสรรงบประมาณหน่วยงานต้นสังกัดจะจัดให้โรงเรียนตามเกณฑ์จำนวนนักเรียน ซึ่งจะพิจารณาจัดสรรให้โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติใหญ่และขนาดกลางก่อนประกอบกับโรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติ ยังมีอาคารเรียนที่ยังไม่มีการจำหน่ายหรือถอน ยังคงมีอาคารเรียนอยู่ทำให้ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม จึงทำให้โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติยังคงขาดอาคารเรียนและอาคารประกอบอยู่

5.2 การใช้อาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์มีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ โดยให้บุคลากรร่วมกันวางแผนก่อนจัดกิจกรรมในการให้บริการแก่ชุมชนนั้น โรงเรียนให้ชุมชนได้ทุกครั้งที่ชุมชนขอ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาศึกษานานาชาติประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนอาคารเรียนและห้องเรียนไม่พอ จึงให้บุคลากรร่วมกันวางแผนการใช้ห้องเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการให้บริการชุมชนก็เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในด้านปัญหาพบว่าโรงเรียนไม่มีห้องจัดกิจกรรมต่างๆ และห้องเรียนไม่พอ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากโรงเรียนขาดแคลนอาคารเรียน จึงไม่มีห้องจัด

กิจกรรมต่างๆ จากการสำรวจพบว่าโรงเรียนจัดชั้นเรียนสองชั้นในห้องเรียนเดียวกัน ห้องสื่อ ห้องสมุด ห้องพักรูไม่มีบางห้องตอกันเป็นห้องหรือมุมเล็ก ๆ เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานะที่โรงเรียนขาดแคลนห้องเรียนนี้ ผู้บริหารโรงเรียนได้หาทางแก้ปัญหา โดยได้ร่วมมือกับชุมชนจัดสร้างโรงเรียนเป็นเพิงกันแดดเป็นห้องเรียนชั่วคราวหรือกันแนวเป็นห้องเรียนใต้ทุนอาคารเรียน ที่มีอยู่ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการใช้อาคารสถานที่

5.3 การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาขนาดเล็กจังหวัดสุรินทร์ แบ่งเขตอาคารสถานที่ให้นักเรียนรับผิดชอบดูแลรักษา ส่วนวิธีวิธีระดับตักแตงครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ไม่มีนักการ-ภารโรงดูแลรักษาจึงต้องให้นักเรียนและครูช่วยกันรับผิดชอบรักษา ส่วนปัญหาที่พบก็คือ อาคารเรียนชำรุด ยากแก่การบำรุงรักษา ไม่งบประมาณสนับสนุนในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรัส วงศ์ธานี (2527) ที่ศึกษาปัญหาจากเกณฑ์เด็กสองกลุ่มอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจังหวัดเชียงราย: การศึกษาเฉพาะกรณีในด้านอาคารสถานที่ พบว่า อาคารเรียนของโรงเรียนมีการก่อสร้างเกิน 25 ปี ทำให้สภาพอาคารเรียนทรุดโทรม ทั้งนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ หลายโรงสร้างมานานและเป็นอาคารไม้ ย่อมเกิดการชำรุดทรุดโทรม การที่จะสร้างอาคารใหม่ หรืออาคารชั่วคราวจะเป็นภาระแก่โรงเรียนและชุมชนในการจัดหางบประมาณ จึงทำให้ประสบปัญหาดังกล่าว

5.4 การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จัดครูเวรควบคุมดูแลอาคารในเวลากลางคืน กลางวันและวันหยุด ทั้งนี้เพราะว่า ในการควบคุมดูแลอาคารสถานที่โรงเรียนได้ปฏิบัติโดยดูแลให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของราชการ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมดูแล อาคารสถานที่โรงเรียนส่วนมากไม่มีปัญหา

6. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6.1 การประชาสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ

กิจกรรมของโรงเรียน โดยจัดประชุมผู้ปกครองและเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ หวน พิณรุฬห์ (2528) กล่าวไว้ว่า การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียนนับว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี ถ้าโรงเรียนสามารถเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียนได้ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ด้วยการประชุมผู้ปกครอง จึงเป็นวิธีการที่ดีมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนได้พบปะพูดคุยกับครูโดยตรงก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันในด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ไม่มีปัญหาซึ่งอาจเป็นเพราะ เขตบริการชุมชนเล็กการประชาสัมพันธ์เป็นไปได้สะดวกและรวดเร็ว

6.2 การให้บริการชุมชนผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์แก่ชุมชนเป็นส่วนมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ เพียงที่จะให้บริการแก่ชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้ หวน พิณรุฬห์ (2528) กล่าวไว้ว่าการบริการ เกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างดี เพราะประชาชนได้มีโอกาสใช้อาคาร-สถานที่ หรือเข้ามาโรงเรียนได้โดยไม่ถูกหวงห้ามในด้านปัญหาพบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาไม่มากนัก

6.3 การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนโดยผู้บริหารและครู เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในชุมชนและเป็นหน่วยงานที่มีจำนวนมาก ตั้งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนและการมีผู้บริหารและครูเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนซึ่งจะส่งผลต่อโรงเรียนโดยตรง ส่วนในด้านปัญหาพบว่าส่วนมากไม่มีปัญหาด้านนี้ ที่เป็นปัญหานั้น ได้แก่ ไม่มีเวลาว่างตรงกับวันจัดกิจกรรมทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูมีภารกิจมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาว่าง เมื่อชุมชนจัดกิจกรรมจึงไม่ได้เข้าร่วมหรืออาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูพักอาศัยอยู่ไกลจากชุมชนที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน จึงไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรม

6.4 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ เชิญชุมชนมาร่วมในกิจกรรมโดย จัดทำหนังสือเชิญ ส่งผ่านนักเรียนและพบว่าบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนนั้นส่วนมากเป็นกรรมการศึกษา ทั้งนี้ เป็นเพราะ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดโครงสร้างการบริหารโดยองค์คณะบุคคลหรือการบริหารงานในคณะกรรมการในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับโรงเรียน จัดให้มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลมีต่อโรงเรียน ดังที่ เสนีย์ สังขพันธ์ (2531) ได้ศึกษากระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรีพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น มีการกำหนดนโยบายปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนการวางแผนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้คณะกรรมการประชุมร่วมกับกรรมการศึกษาจะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผล จึงจะเป็นผลดีต่อการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางต่อหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยสรุปดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กขาดแคลนบุคลากร จึงควรจัดอัตรากำลังบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เพียงพอกับความต้องการ โดยตกลงกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูเพื่อขอกำหนดกรอบอัตราตำแหน่งข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เหมาะสมและพอเพียงสำหรับการปฏิบัติงาน โดยไม่ต้องคำนึงถึงเด็กจะมีน้อยเพียงใด และควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้

ความสามารถในด้านการสอนกลุ่มประสบการณ์ ที่โรงเรียนต้องการ

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขาดบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนักการ-ภารโรง เพื่อให้สามารถดูแล รักษาอาคารสถานที่และทรัพย์สินของทางราชการ ควรจัดสรรอัตราลูกจ้างประจำ ตำแหน่งนักการ-ภารโรงให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทุกโรงเรียน

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ควรช่วยเหลือสนับสนุนงบประมาณ ให้สามารถจัดกิจกรรมได้เต็มที่

1.4 จากผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร ควรกำหนดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากรเป็นประจำทุกปี โดยหน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอ

1.5 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีบุคลากรน้อยแต่ทำงานหรือกิจกรรมมีมาก ควรมีวิธีเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กอย่างเหมาะสม

1.6 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมได้เต็มที่นั้น ควรหารูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรมีการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีอาคารชำรุดและมีอาคารไม่เพียงพอ ควรจัดสรรงบประมาณด้านอาคารเรียนให้แก่โรงเรียนที่ขาดแคลนห้องเรียน หรืออาคารเรียนเก่าชำรุด

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กขาดแคลนบุคลากร ควรจัดสรรอัตราค่าจ้างครูให้เพียงพอโดย กลุ่มโรงเรียนพิจารณาช่วยเหลือ อาจปฏิบัติโดยให้ครูในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในบางวันหรือในกลุ่มประสบการณ์ที่ขาดแคลนและจัดสรรอัตราลูกจ้างประจำให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทุกโรงเรียน หรือควรจัดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนมีนักการ-ภารโรง

2.3 จากผลการวิจัยที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้รับการช่วยเหลือจากชุมชนน้อยและได้รับงบประมาณต่าง ๆ น้อย ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพและให้ความสำคัญเท่ากันกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่

2.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีกิจกรรมนิเทศน้อยและได้รับการนิเทศน้อย จึงควรมีการกำกับนิเทศอย่างจริงจังต่อเนื่องและทั่วถึง ไม่เน้นเฉพาะโรงเรียนที่เข้าประกวด ซึ่งเป็นส่วนน้อยควรพิจารณาส่วนใหญ่

2.5 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้รับการจัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ น้อย จึงควรพิจารณาจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ควรมีการดำเนินการในก้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า บุคลากรขาดทักษะในงานที่ปฏิบัติ โรงเรียนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู เข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ และประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อของบประมาณสนับสนุน

3.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า บุคลากรมีน้อยไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานนั้น โรงเรียนควรร่วมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และส่งเสริมความสามัคคีร่วมมือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

3.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนขาดเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยก่อให้เกิดความล่าช้ายังไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้ประเมิน จึงควรสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากบุคลากรทุกคน มีคุณภาพเชื่อถือได้

3.4 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรบางกลุ่ม ประสพการณ์ โรงเรียนควรประสานงานกับกลุ่มโรงเรียนเพื่อขอความช่วยเหลือด้านกำลังบุคลากรที่ขาดแคลน

3.5 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย นั้น โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากชุมชนสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมในโรงเรียน

3.6 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้จึงควร
ให้กรรมการศึกษาได้มีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและควรมีการแต่งตั้งกรรมการศึกษาหรือ
ผู้ปกครอง ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบ การบริหารงานแต่ละงานในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าและสาเหตุของการบริหารงานของผู้บริหาร
งานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในแต่ละงานโดยเฉพาะ
3. ควรศึกษาพฤติกรรม การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็กที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน